

A KOMÁROMI MÚZEUM TÖRTÉNETE (1886–2003)

A Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság Laczkó Dezső Múzeuma és a komáromi Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeuma 2003. március 14-én a múzeumi munka minden területét érintő együttműködési megállapodást kötött, ami indokoltá teszi a komáromi múzeum bemutatását a Veszprém megyei közönségnek. Az intézmény gyűjteményeiből már 2003 őszén ízelítőt kaphattak a Laczkó Dezső Múzeum látogatói, a Komáromi anziksz c. kiállításon. Ez az írás a múzeum múltjáról és jelenéről szeretne részletesebb tájékoztatást nyújtani.

A most közel százhusz éves komáromi múzeum megalapítását másfél évtizedes vajúdas előzte meg. A közeli őszyeni római tábor régészeti leletanyagának megmentése érdekében Rómer Flóris, a magyar régészet egyik úttörője a Magyar Tudományos Akadémia Archaológiai Bizottságának támogatásával már 1870–1871-ben szorgalmazza egy egyleti keretek között működő múzeum létrehozását Komáromban, kezdeményezését azonban a megye akkori vezetői nem támogatják, így terve meghiúsul. Ugyanakkor – már az 1860-as évek végétől – a komáromi bencés gimnáziumban oktatási célokra létezik egy történelmi és régészeti emlékeket tartalmazó régiségtár, amelyet „múzeumnak” is neveznek. Régészeti leletek és egyéb régiségek szerepelnek az 1880. évi komáromi ipar- és terménykiállításon is, nagy sikert aratva a látogatók körében. Mindez ébren tartja a múzeumalapítás gondolatát, amelynek megvalósulásához újabb lendületet ad az Őszöny–Buda vasútvonal építése során előkerült további számos régészeti lelet megmentésének ügye. A helyi lapokban több felhívás jelenik meg a megye és a város történelmi múltjának kutatását és e múlt tárgyi emlékeinek gyűjtését végző egylet létrehozására, amelyek eredményeként 1886. december 19-én 116 taggal megalakul a *Komárom vármegyei és Komárom városi történelmi és régészeti egylet*. Alapszabályzatát a belügyminiszter 1887. március 30-án hagyja jóvá, s az egylet 1887. április 17-i közgyűlésén hirdetik ki. E dátumokhoz kötődik a komáromi múzeum megalapítása.

A Történelmi és Régészeti Egylet élén a polgármes-

tertől a főispánig ott találjuk a város és a megye vezetőit, választmányának ténylegesen cselekvő személyiségei azonban a komáromi bencés gimnázium tanárai, elsősorban Gyulai Rudolf titkár, az egylet gyűjteményének megalapítója, aki e gyűjtemény értékesebb darabjaiból megrendezi és 1889. június 9-én megnyitja az első nyilvános kiállítást. Ő szerkeszti az egylet évkönyvét is, amelyből összesen hat jelenik meg – az 1887–1892. évekre vonatkozóak – „A Komárom-vármegyei és Komárom városi történelmi és régészeti egylet évi Jelentése” címmel. Ezek mindegyike pontos és értékes adatokat tartalmaz az egylet vezetőségéről, tagságáról, előző évi működéséről, valamint a város és a megye történelmével foglalkozó tanulmányokat.

Az egylet működésének első éveiben tisztségviselői és tagjai is hatékonyan segítenek a történelmi és régészeti emlékek, a megye monográfiájának megírásához szükséges adatok gyűjtésében, az egylet néhány tudományos-ismeretterjesztő előadást is rendez, e kezdeti lendület azonban az 1890-es évek elején megtörik és fokozatosan passzivitás váltja fel: csökken a múzeumnak ajándékozott tárgyak száma, az egylet rendezvényeinek látogatottsága, s a taglétszám is. Ez rontja az egylet pénzügyi helyzetét, mivel kiadásait a tagok alapítványaiából és a tagdíjakból fedezi. E hanyatláson nem segít a gyűjtemény 1897-ben történő áthelyezése az újonnan felépült törvényszéki palotába, ahol ugyanazon év májusában Gyulai rendezésében megnyílik belőle a második kiállítás. A gyűjtemény elhelyezése itt sem kielégítő, mert a kiállítás helyisége szűk, a látogatók részére pedig nehezen hozzáférhető. Miután Gyulai Rudolf, az egylet működésének motorja 1897 nyarán elköltözik Komáromból, már nincs aki ébren tartsa tevékenységét. A múzeum fenntartása érdekében szükségessé válik újjászervezése.

Az átszervezés csak 1900-ban valósul meg. Az egylet *Komárom vármegyei és városi Múzeum-egyesület* néven folytatja tevékenységét, kiegészítve azt a történelmen és régészeten kívül a néprajzzal és természetrajzzal. Négy osztálya élére külön gyűjtemény-őröket választ: a régészeti gyűjtemény őrévé Wesze-
lovsky János járási albirót, aki 1904-ig az egyesület

titkári tisztét is betölti; a történeti gyűjtemény őrévé Szendrey Imre polgári iskolai tanárt, tőle e tisztséget 1903-ban Alapy Gyula megyei levéltáros, 1904-ben pedig Ruisz Gyula, a bábolnai ménesbirtok jószágigazgatója veszi át; a néprajzi gyűjtemény őrévé Bathó Lajos megyei másodaljegyzőt, a természetrajzi gyűjtemény őrévé pedig Bottay Kálmán polgári leányiskolai tanárt. A múzeumot az egyesület a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének felügyelete alá helyezi, amivel szakmai segítséget és rendszeres évi állami segélyezést nyer muzeális tárgyak vásárlására. Gyűjteménye a régészeti ásatások és leletmentések anyagával is gyarapodik. Az ásatásokat Weszelovszky János vezeti, aki 1899 nyarán részt vett a Magyar Nemzeti Múzeum első régészeti tanfolyamán. Egy képzőművészeti gyűjtemény létrehozása céljából az egyesület 1906-tól tudatosan gyűjti a képzőművészeti alkotásokat is. Ideiglenesen megoldódik a gyűjtemények elhelyezése. Az egyesület már újjáalakulása évében megkapja a várostól az ún. Esterházy-pavilont, amit Esterházy Miklós gróf építtetett az 1891. évi komáromi gazdasági és iparkiállításához, s utána a városnak adományozott. E díszes faépületben nyílik meg 1900. november 18-án a múzeum, a gyűjtemény harmadik kiállítása.

Az egyesület – elődjéhez hasonlóan – rendszeresen megjelenteti évkönyveit „A Komárom vármegyei és városi Múzeum-egyesület Értesítője” címmel, amelyeket az egyesület titkára (1900–1903 Weszelovszky János, 1904–1909 Alapy Gyula) szerkeszt. A komáromi bencés főgimnázium főépületének felépítése után, annak nagytermében, az egyesület 1908–1909-ben több színvonalas ismeretterjesztő előadás is rendez.

A múzeum gyorsan gyarapodó gyűjteményeinek elhelyezésére az Esterházy-pavilon rövidesen kicsinek bizonyul, s a helyiség kérdését a Múzeum-egyesület úgy látja legcélszerűbben megoldhatónak, ha szorgalmazza egyesülését a Komáromban működő további két közművelődéssel foglalkozó intézménnyel, a Közművelődési Egyesülettel és a Vármegyei Könyvtárral, s ezekkel közösen felépítetik központi székházukat. Alapy Gyula egyesületi titkár fáradozásának köszönhetően 1911-ben megvalósul a három intézmény egyesülése és létrejön a *Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület* (röviden Jókai Egyesület), amely az 1912. október 11-én jóváhagyott alapszabályai szerint fő feladatainak tekinti a nemzeti közművelődés terjesztését, a művészetek pártolását és ismertetését, a komáromi múzeum fenntartását, fejlesztését, gyűjteményeinek tudományos feldolgozását, számára és a megyei könyvtár részére végleges otthon biztosítását, valamint hogy Jókai Mór emlékére szobrot állítson és állandó

színházat létesítsen Komáromban. Székháza – a Kultúrpalota – a magyar állam anyagi támogatásával Hüttl Dezső budapesti műegyetemi tanár tervei szerint, Nagy Mihály komáromi építész irányításával 1913-ban fel is épül az egykori algimnázium telkén, s 1913. november 29-én ünnepélyesen felavatják. Ugyanazon év végén az épület egyik szárnyába beköltözik a múzeum mintegy 15 ezer tárgyból álló gyűjteményével, amelyből 1914. április 12-én a Kultúrpalota öt termében kiállítás nyílik.

A múzeumnak tehát végre van otthona, s a Jókai Egyesület igyekszik valóra váltani az alapszabályaiban rögzített többi célkitűzést is: gyűjtést szervez Jókai szobrára, berendezi könyvtárát, 1913–1918 között 50 ismeretterjesztő előadást, 9 hangversenyt, 3 képzőművészeti kiállítást rendez; 1913-tól 1916-ig Alapy Gyula szerkesztésében *Komárom* címmel negyedévenként megjelenteti a korábbi egyesületi évkönyvekhez hasonló folyóiratát. Közben az első világháború kirobbanása megszakítja a múzeum látogatását, mivel a Jókai Egyesület felajánlására a Kultúrpalotában 1914 augusztusában kiegészítő hadikórházat rendeznek be, s az csak 1918 tavaszán költözik ki az épületből, amelyet éppen csak hogy kitakarítanak és rendbe hoznak, ismét az eredeti küldetésétől eltérő célra veszik igénybe. Az őszirózsás forradalom idején az 1918. november 3-án megalakuló helyi munkástanács foglalja le a székhelyét. Ezután – a csehszlovák katonai alakulatok 1919. január 10-én történt bevonulásáig – a Kultúrpalota forradalmi gyűlések és előadások színhelye, majd még néhány hónapig a szociáldemokrata pártszervezet székháza. A Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltásának hírére bevezetett ostromállapot következtében 1919. április 25-én a rendőrkapitány bezáratja, s ezzel megszűnik politikai célokra való felhasználása. Bezárt székházát a Jókai Egyesület 1919. május 18-án kapja vissza, s azt még ugyanabban a hónapban Harnos Károly képkiállításával újra megnyitja a nagyközönség előtt, a múzeum állandó kiállítása azonban csak a gyűjtemények újjárendezése után, 1921-ben nyílik meg.

Az új államba került Jókai Egyesület 1919 nyarán a megváltozott helyzethez alkalmazkodó programot fogad el, amelynek gerincét a kisebbségvédelem, a csehszlovákiai magyarság nemzeti öntudatának, kulturális szerveztségének erősítése képezi. Ennek jegyében számos színvonalas rendezvényt (1919–1938 között 91 ismeretterjesztő előadást, 48 hangversenyt, 34 kiállítást, 15 emlékünnepélyt és 4 egyéb közművelődési rendezvényt), székházának nagytermében reprezentatív bálákat, színi előadásokat rendez, mindezzel Komáromot a felvidéki magyar kultúra egyik központjává

fejlesztve, ugyanakkor a múzeum gyűjteményéről való gondoskodása a háttérbe szorul. A gyűjtemény gyarapodása messze elmarad az első világháború előttitől, noha a múzeum – nem nagy összegű, de rendszeres – anyagi támogatást kap a csehszlovák államtól. Ennek egyik oka Alapy Gyulának, a múzeum igazgatójának s egyben a Jókai Egyesület főtitkárának (1913-tól 1936. január 20-án bekövetkezett haláláig tölti be e tisztséget) más irányú, szerteágazó irodalmi, kulturális és politikai elfoglaltsága (a magyar polgári Országos Kezdetlen Szociálisták Pártja tartománygyűlési képviselője), valamint bizalmatlansága a csehszlovák hatóságokkal és szakmai körökkel szemben, amelyekről a múzeumot igyekezett elszigetelni. A harmincas évek elejére a múzeum gyűjteménye teljesen elhanyagolt állapotba kerül, a kiállítás teremt nem takarítják, keveset törődnek az újonnan szerzett tárgyak elrendezésével. E téren csak 1935-ben változik a helyzet, amikor a betegeskedő múzeumigazgató helyettesítésével megbízott Szombathy Viktor vezetésével kitakarítják és átrendezik a múzeumot. A kiállítás céljaira ekkorra már a korábbi négy terem helyett hat áll a múzeum rendelkezésére, mivel az épület több éven át bérelt termeiből 1935-ben kiköltözik a város közlekedési hivatala. A kiállítás átrendezése után az őskori és római kori gyűjtemény a földszinti két teremben marad, a történelmi, az iparművészeti és a néprajzi anyag pedig az emeleten, míg a két kiürített emeleti terembe az 1848/49-es gyűjtemény és az 1925-ben már egyszer kiállított Jókai-emlékekből újonnan létrehozott Jókai-emlékszoba kerül. Az átrendezett múzeum a Jókai Egyesület megalakulásának 25. évfordulója alkalmával 1936. áprilisában nyílik meg. Megnyitását Alapy múzeumigazgató már nem érte meg. Halála után Szombathy Viktor kerül az igazgatói székbe. A hatóságok engedélyével és támogatásával ebben az időben valósítja meg a Jókai Egyesület régi tervét: közadakozásból szobrot emel Jókai Mórnak, amelyet a Kultúrpalota udvarán állítanak fel, s 1937. november 28-án avatnak fel.

A személyi változás folytán gondos kezekbe kerül a múzeum az első bécsi döntést követő államfordulat után is a Jókai Egyesület kezelésében marad, alapszabályait az új államkeret hatóságainak elvárásai szerint módosítják. Szombathy Viktor múzeumigazgató 1939-ben összegyűjti az első Csehszlovák Köztársaság időszakára vonatkozó tárgyi emlékeket és ezeket egy különteremben kiállítja, majd 1940 nyarán Budapestre költözik. Ezután a múzeum további átrendezés nélkül – nem állandó nyitva tartással – fogadja látogatóit egészen a front közeledtéig. 1944. januárjában gyűjteményének őskori és római kori tárgyait

ládákba csomagolják és a közeli bencés székház alagsorában helyezik el. A front átvonulását a Kultúrpalota és a múzeum gyűjteménye nagyobb károsodás nélkül vészezi át.

A második világháború után új fejezet kezdődik a múzeum életében: a Jókai Egyesület feloszlásával megszűnik egyleti jellege, kezelését a csehszlovák állam veszi át. Az állam javára lefoglalt gyűjteményt már 1946-ban egy lelkes fiatal középiskolai tanár, Mikuláš Dušek visszahelyezi a régi tárlókba, s a felújított kiállítást megnyitja a látogatók előtt, majd a Komáromi Járási Közigazgatási Bizottság a gondjaira bízott gyűjteményből 1948-ban létrehozza az állami múzeumhálózat keretében illeszkedő járási honismereti múzeumot, amely a következő évben – hatáskörének bővülésével – felveszi a *Duna Menti Múzeum* elnevezést. Működéséhez azonban hiányoznak a szükséges feltételek. A volt Kultúrpalotában a múzeum csak albérli, mivel az épületet a Matica slovenská Komáromi Helyi Szervezete kapja meg, s abban berendezi kultúrházát, majd miután 1951-ben a szervezetet megszüntetik, az épületbe beköltözik a népművelési otthon, később ideiglenesen a járási könyvtár, itt van elhelyezve a Jókai Egyesület által létrehozott könyvtár, a járási levéltár. A hatvanas évek derekán (1964–1965-ben) a Komáromi Járási Nemzeti Bizottság jóváhagyásával egy ruházati cikkeket árusító boltot is ideköltöztetnek, annak helyét foglalja el 1965-ben a művészeti alapiskola képzőművészeti és táncosztálya; az egyik teremben a komáromi ökölvívók tartják edzéseiket. Így a múzeum csupán az épület egyharmadát használhatja. Még súlyosabb gond a szakképzett muzeológusok hiánya az intézményben. 1955-ig csak egy alkalmazottja van a múzeumnak – a takarítónő. Az 1950-ben múzeumigazgatóvá kinevezett Mikuláš Dušek csak félállásban dolgozik az intézményben. 1955-ben e beosztásban – már teljes alkalmazásban – Róbert Skákala váltja fel, s ugyanebben az évben még egy konzervátor-preparátor kerül a múzeumba Kuczman Béla személyében. Az alkalmazottak száma ezután az ötvenes évek végéig nem változik. 1959-ben döntés születik az intézmény szakemberekkel való fokozatos feltöltéséről, s az igazgatón kívül egy történész, egy régész és egy néprajzkutató, valamint még két segéderő alkalmazása válik lehetővé, azonban a rossz munkakörülmények miatt a hatvanas években az alkalmazottak gyakran cserélődnek, s ez megnehezíti a folyamatos munkavégzést. Személycserékre kerül sor az igazgatói székben is: 1964-ben Barta Márta történész, 1967. szeptemberében Jozef Orság történész kerül a múzeum élére.

Ilyen körülmények között a múzeum gyűjteménye

új tárgyakkal alig gyarapszik, sőt, mivel a háború alatt a tárgyakról készített nyilvántartása nagyrészt elkallódott, a gyűjtemény több tárgya rejtélyes módon eltűnik. A római kori gyűjtemény java részét 1951-ben a pozsonyi Szlovák Múzeumba, a képzőművészeti gyűjtemény 67 darabját pedig 1957-ben a bajmóci képtárba szállítják (később az elszállított tárgyak többsége visszakerül a komáromi múzeumba). A gyűjtemény tárgyairól csak 1955-től készül – külső munkatársak segítségével – rendszeres nyilvántartás. Az elavult állandó kiállítás két földszinti termét (az őskori és római anyagot) a múzeum igazgatója 1953-ban átrendezi, majd a következő évben a két emeleti teremben az újonnan beszerzett tárlókban elrendezi és megnyitja a feudalizmus korát dokumentáló kiállítást. Az emeleten kap később helyet a természetrajzi kiállítás is. Különbőféle évfordulók alkalmával a múzeum néhány időszaki kiállítást is rendez, pl. 1954-ben Jókai Mór halálának 50. évfordulójára Jókai-emlékkiállítást. 1967-ben a múzeum kezelésébe kerül a komáromi szerb ortodox templom, ahol ugyanazon év júniusában állandó jellegű egyházművészeti kiállítás nyílik.

1967-ben a múzeum épületéből kiköltöztetik a népművelési otthont, a művészeti alapiskolát és a járási levéltárat, döntés születik az épület felújításáról és kiürített helyiségeinek múzeum céljaira való átalakításáról, továbbá az intézmény szakembergárdájának bővítéséről. E fejlődési lehetőségek kiaknázását nagyban elősegíti az 1968. január 1-jével kinevezett új múzeumigazgató, Kajtár József ügyszerető munkája. Irányításával a múzeum dolgozói 1968-ban lebontják az addigi állandó kiállítást, becsomagolják a gyűjtemény tárgyait, hogy megkezdődhessen az épület tatarozása, valamint elkészítik az új állandó kiállítás forgatókönyvét. Kezdeményezésére az intézmény művészettörténeti részleggel bővül, felújítva a képzőművészeti alkotások gyűjtését, s megkísérli visszaszerezni a Bajmócra elszállított alkotásokat (végül 34 kép és 3 szobor kerül vissza). Az emeleti részen még folyik a felújítás, amikor 1970 áprilisában a földszinti teremben impozáns Lehár-emlékkiállítás nyílik a zeneszerző születésének centenáriuma, majd azt még ugyanazon évben több képzőművészeti kiállítás követi és 1970. november 16-án az emeleti hat teremben ünnepélyesen megnyitják az új állandó kiállítást is, amely az őskortól 1918-ig mutatja be Komárom és vidéke történelmének tárgyi emlékeit, s az utolsó termében kiállított martoszi parasztszoba berendezésével ízelítőt ad a vidék néprajzi sajátosságaiból is. A múzeumban megindul a tervszerű – és az intézményben alkalmazott szakképzett muzeológusok számának fokozatos növekedésével – egyre sokrétűbb és színvonalasabb tudományos kuta-

tómunka, az intenzív gyűjtőmunka és közművelődési tevékenység. A hetvenes évek első felében végbement fejlődést érzékelteti, hogy 1968–1974 között a múzeum alkalmazottainak száma tízről huszonkettőre emelkedik, gyűjteménye pedig megháromszorozódik (eléri a 35 ezer darabot).

Eredményei alapján 1975. január 1-jével a Duna Menti Múzeumot a Nyugat-szlovákiai Kerületi Nemzeti Bizottság irányítása alá helyezik és területi hatáskörrel ruházzák fel (módszertanilag irányítja a dunszerdahelyi, az érsekújvári és a galántai járási honismereti múzeumot). Ekkorra már kinövi a volt Kultúrpalota épületét: a padlástérben a gyűjteménynek kialakított raktárak megtelnek, egy-egy dolgozószobában, egymást zavarva, több alkalmazott zsúfolódik össze, nincsenek szabad termei új állandó kiállítások létesítésére. A várostól, a rác templom melletti, bérházban kapott helyiségekben rendezi meg az állandó jellegű Jókai-emlékkiállítást, amely az író születésének 150. évfordulója alkalmával 1975-ben nyílik meg, majd ugyanabban az évben egy régi martoszi parasztházban falumúzeumot nyit. A következő évben egy állandó jellegű munkásmozgalmi kiállítás létesítésére megkapja a volt Zichy-palota emeletének egy részét, majd az említett kiállítás bővítésére a nyolcvanas évek derekán az épület emeletének további termeit. A Jókai-emlékkiállítással szomszédos helyiségekben 1980-ban megnyílik a múzeum Lehár-emlékkiállítása. Az újonnan szerzett épületekben az intézmény néhány dolgozószobát és raktárt is létesíthet, s ezzel részben megoldja a helyiséghiányból eredő problémáit. Az állandó kiállításokon kívül a múzeum 1970-től a nyolcvanas évek végéig évente átlagosan 12 időszaki kiállítást rendez. Ezek többsége képzőművészeti kiállítás, de minden évben van két-három jelentősebb helytörténeti, iparművészeti, természetrajzi, illetve néprajzi kiállítás is, amelyeket a múzeum szakemberei a raktáron lévő tárgyegyüttesekből állítanak össze, vagy készen vesznek át más intézményektől. Az ideiglenes kiállítások jelentősen növelik a múzeum látogatottságát: a közönség megszokja, hogy a Duna Menti Múzeumban mindig van új, érdekes és hasznos látnivaló. Kiállításait az intézmény meghívókkal, falragaszokkal, valamint a sajtóban is rendszeresen propagálja, a jelentősebbekhez tartalmas katalógusokat ad ki. Mindennek eredményeként a nyolcvanas évek közepére a látogatók száma 35 ezer fölé emelkedik, azaz a másfél évtized előtti látogatottság ötszörösére.

A kiállításokon kívül a hetvenes évek derekától a múzeum nagyobb figyelmet fordít a közművelődési tevékenység egyéb formáinak alkalmazására is. Szak-

emberei a nagyközönség részére várostörténeti előadássorozatot rendeznek, a tömegszervezetek, üzemek, iskolák felkérésére a saját kutatásaik eredményeit ismertető előadásokat tartanak, tudományos tanácskozásokat rendeznek, több esetben nemzetközi részvétellel. Az iskolákkal együttműködve az állandó és időszakos kiállítások termeiben a tanulók részére történelem, biológia, esztétikai nevelés órákat szerveznek, ifjúsági biológiai és honismereti szakköröket vezetnek, a múzeum főépületének nagytermében hangversenyek sorozata valósul meg. Ezekben az években lendül fel a múzeum munkája iránt érdeklődő amatőr gyűjtőket tömörítő Múzeumbarátok Körének tevékenysége is. Az 1972. március 21-én 20 taggal alakult társaságnak a nyolcvanas években már több, mint hetven tevékeny tagja van, akik hatékonyan segítik a muzeológusok gyűjtőmunkáját, az intézmény közművelődési rendezvényeinek megvalósítását és a komáromi műemlékek megóvását. A gyűjtőmunka és az ezzel szorosan összefüggő tudományos kutatómunka eredményeit a muzeológusok a szaklapokban vagy a múzeum kiadványaiban közzétett tanulmányaikban, illetve a heti- és napilapokban megjelenő ismeretterjesztő cikkeikben publikálják. 1979-től a múzeum kétnyelvű (szlovák–magyar) évkönyvet is megjelentet, amely szakembereinek tanulmányait közli és beszámol az intézmény tevékenységéről. Mivel az intézmény többségében magyar népszerűségű területen működik, más kiadványai is kétnyelvűek, kiállításainak feliratai következetesen kétnyelvűek, alkalmazottai – a hallgatóság igényei szerint – képesek mindkét nyelven megtartani előadásait, illetve a tárlatvezetést.

A hetvenes évek második felében és a nyolcvanas években szinte minden esztendőben emelkedik a múzeum alkalmazottainak létszáma. Munkájukat 1978-ig közvetlenül az igazgató irányítja, az említett év elején az intézményben négy osztály alakul. A természettudományi osztály élére Binder Pál mérnök, zoológus kerül, aki szakterületén belül elsősorban ornitológiával foglalkozik. Ezen az osztályon egy entomológus (Csütörtöky József mérnök) és egy botanikus (Török Tihamérné mérnök, később dr. Dorotovič Csilla), valamint egy preparátor (Szuri József) dolgozik. A társadalomtudományi osztály munkáját Mácza Mihály irányítja, aki az intézmény egyik történészeként a régió újkori történelmével foglalkozik. Osztályán dolgozik két régész (dr. Ratimorszky Piroska és dr. Trugly Sándor), a feudalizmus korával foglalkozó történész (Tok Béla), két néprajzkutató (dr. Gaálné Štastny Ida – tárgyi néprajz és dr. Fehérváry Magda – szellemi néprajz), egy művészettörténész (1979-ig Szuchy M. Emil, majd 1985-ig Farkas Veronika, ezt

követően e státusz betöltetlen), 1980–1984 között egy irodalomtörténész (Antalné Paulisz Júlia), valamint a múzeum fényképésze (Bíró Béla) és restaurátora (Roman Greškovič, később Deminger Hajnalka). A Közművelődési Osztályt a jelenkorral foglalkozó történész, Virágh József vezeti 1987 augusztusáig, amikor kilép a múzeum kötelékéből. Ezen az osztályon dolgozik a dokumentátor (Vidovenečné Polák Ágnes) és a tárlatvezetők. Az intézmény működéséhez szükséges alapfeltételeket biztosító gazdasági osztályt Tóth Zsuzsa irányítja. Ebben a felállásban emlékezik meg a múzeum megalakulásának századik évfordulójáról 1986 decemberében egy házi ünnepséggel, majd 1987 áprilisában a szlovákiai múzeumok képviselőinek jelenlétében rendezett emléküléssel és az intézmény addigi munkáját bemutató kiállítással. A centenáriumi alkalmával a pozsonyi Madách Könyv- és Lapkiadó könyv alakban megjelenteti a komáromi múzeum történetét, amelyből az érdeklődők részletekben megismerhetnek a jubiláló intézmény addigi tevékenységéről.

A nyolcvanas évek második felében a múzeum további fejlődését leginkább a helyiséghiány akadályozza. E probléma részleges megoldását szolgálja a Zichy-palota bal épületszárnyának felújítása, ahol az igazgatóság dolgozószobák és műhelyek létesítését tervezi, valamint a komáromi erőrendszer VI. bástyájának rekonstrukciója, ahol – miután ez az erődrész a múzeum kezelésébe került – egy vártörténeti, valamint a Duna-menti síkság flóráját és faunáját bemutató állandó kiállítás kapott volna helyet. Még e munkálatok befejezése előtt sor kerül a „bársonyos forradalomra”, amely a múzeum életébe is változásokat hoz, annál inkább, mert a rendszerváltással majdnem egyszerre, 1990 tavaszán nyugdíjba megy Kajtár József igazgató, aki valóban sokat tett az intézmény fejlesztéséért. Amikor 1968-ban átveszi a múzeum irányítását, az intézménynek 10 alkalmazottja, 2 állandó kiállítása és évi 7918 látogatója van, gyűjteményeiben pedig mintegy 14 ezer nyilvántartott tárgy szerepel; a nyugdíjba vonulása előtti utolsó év, azaz 1989 végén a múzeumnak 35 alkalmazottja van, köztük 12 muzeológus, 6 állandó kiállítása négy épületben, évi 32 938 látogatója, gyűjteményeiben pedig 122 332 tárgy.

1990. május 1-jétől pályázat útján Csütörtöky József mérnök kerül az igazgatói székbe. A kinevezését kísérő belső viták nem használnak az intézménynek. A munka kisebb zökkenőkkel mégis folyik tovább, noha a Szlovák Köztársaság Művelődési Minisztériumának irányítása alá kerülő múzeum a korábbinál kisebb anyagi támogatáshoz jut, s a viszonylag alacsony fizetések miatt néhány muzeológusa más pályát választ.

Változásokra kerül sor a múzeum belső életében is. Az igazgatóhelyettesé kinevezett Mácza Mihály a közművelődési osztály vezetését veszi át, a társadalomtudományi osztály élére pedig dr. Trugly Sándor kerül. A művelődési minisztérium által az intézmény részére 1991. április 1-jén kiadott új alapítólevél szerint a Duna Menti Múzeum regionális és egyben a szlovákiai magyarság központi múzeuma lett. Ennek értelmében 1991 októberében létrejön a múzeum magyar nemzetiségi osztálya dr. Liszka József néprajzkutató vezetésével, amely Dél-Szlovákiában megkezdi a felvidéki magyarság történelmével, művelődéstörténetével, néprajzával kapcsolatos kutatómunka szervezését, a Szlovákiában megjelenő magyar folyóiratok és újságok gyűjtését, néhány érdekes időszak kiállítását és több nemzetközi tudományos konferenciát, Múzeumi esték címmel előadásorozatot rendez és munkája eredményeit kiadványokban publikálja. A kilencvenes évek első felében a múzeum többi osztályán dolgozó szakemberek is folytatják sokrétű kutatómunkájukat, amelynek eredményeit a múzeum évkönyvében, szaklapokban és önálló kötetekben teszik közzé. Évente 11 időszak kiállítását, számos ismeretterjesztő előadást rendeznek. Új állandó kiállítások is nyílnak ezekben az években: a múzeum főépületének nagytermében 1991-ben a történeti képtár, a Zichy-palotában 1992-ben Komárom 1849–1945 címmel várostörténeti kiállítás, a komáromi erődvonalon felújított VI. bástyájában pedig 1993-ban egy római kőtár (ez eredetileg oda tervezett vártörténeti és természetrajzi kiállítás megvalósítását meghiúsította a helyiségek levegőjének rendkívül magas nedvességtartalma). Az erőd környezetében létesített kőtár 1994-ben elnyeri az EURÓPA NOSTRA díjat. A szűkösebb anyagi lehetőségek miatt ebben az időszakban csökken a múzeum kiadványainak száma, s a megvásárolható műtárgyak száma is, így gyűjteményeinek gyarapodása a korábbi évekhez viszonyítva szerényebb. A megváltozott társadalmi közegben tetemesen, mintegy a felére csökken a múzeum látogatottsága. A kilencvenes évek derekán, 1995-ben a Duna Menti Múzeumnak 25 alkalmazottja van, ebből 7 a muzeológus; gyűjteményeiben 127 563 tárgy szerepel, hét állandó kiállítását és időszak kiállításait összesen 15 132 látogató tekinti meg.

Az 1995. év vége felé a komáromi múzeumot is eléri a Mečiar-kormányzat „rendcsinálási” igyekezete. 1995. december 19-én a művelődési minisztérium minden indok nélkül felmenti tisztségéből Csütörtöky József múzeumigazgatót és helyére bárminemű pályázat mellőzésével 1996. január 1-i hatállyal kinevezi Elena Lehotskát, aki korábban az egyik komáromi szlovák általános iskolában tanította a történelmet. A

múzeum volt igazgatója ígéretet kap, hogy 1996. január 1-jétől megalakul a különálló magyar nemzetiségi múzeum, s annak ő lesz az igazgatója. Ebből mindössze annyi valósul meg, hogy – miután Liszka József, egy megnyert pályázat alapján, másfél évre Németországba távozik – ideiglenesen Csütörtöky József veszi át a múzeum nemzetiségi osztályának vezetését, amelynek tevékenysége ebben az időben gyakorlatilag a többi szlovákiai nemzetiségi (ruszin, német, zsidó, roma) múzeummal közösen rendezett vándorkiállítás létrehozásában merül ki.

Az új igazgatón minden igyekezete arra irányul, hogy megváltoztassa a múzeum jellegét: eltávolíttatja az ajtók névtábláinak, a kiállítások feliratainak magyar szövegét. 1996. május 1-jétől minden indoklás nélkül leváltja igazgatóhelyettesi tisztségéből Mácza Mihályt és ugyanakkor alkalmazza Alexander Reško agrármérnököt, aki a múzeum szervezeti rendjében addig nem ismert beosztásban mindenestül segítőjévé válik, majd később rábízta az intézmény legújabb kori történeti gyűjteményének kezelését. Röviddel ezt követően még négy szlovák nemzetiségű személyt alkalmaz különféle beosztásban.

1996 augusztusában, július 1-ig visszamenő hatállyal megszűnik a múzeum jogalanyiséga, s az intézmény a komáromi Jókai Színházzal, a Komáromi Járásai Könyvtárral és a Komáromi Regionális Kulturális Központtal együtt a művelődési intézmények átszervezett irányításának megfelelően az újonnan létrehozott járási intendatúra alá kerül. Ennek élén MUDr. Alexander Mrázik áll, aki korábban a Matica slovenská tisztségviselőjeként magyargyűlöletével vált hírhedt. Mindez részét képezi annak az általános támadásnak, amelyet az akkori nacionalista szlovák kormányzat indít a magyar sajtó, iskolák, művelődési intézmények és szervezetek ellen. Ennek további megnyilvánulására kerül sor a komáromi múzeumban 1997 nyarán, amikor a németországi tanulmányútjáról visszatérő Liszka Józsefet és feleségét, a nemzetiségi osztály dokumentátorát Lehotská igazgatónő nem hajlandó visszahelyezni korábbi beosztásukba, mire a nevezettek – a múzeum nagy kárára – eltávoznak az intézményből. A nemzetiségi osztály élére ezután Alexander Reško mérnök kerül.

Szlovákia új területi-közigazgatási felosztásának következtében 1997 januárjától a múzeum (pontosabban ekkor már a komáromi intendatúra) felettes szerve a minisztérium helyett a Nyitrai Kerületi Hivatal lett. A múzeum tapasztalt szakemberegárdája e megváltozott körülmények között is teszi a dolgát: tudományos kutatómunkájának eredményei újabb tanulmányokban, önálló kötetekben öltönek testet, ha mérsékelt

is, de tovább gyarapodnak a múzeum gyűjteményei, az 1996–98 között rendezett több érdekes időszaki kiállítás (pl. a Régi órák, Lakodalom Szlovákiában, Zambiai emlékek, A Duna mente élővilága, 100 éves a komáromi hajóépítés c. kiállítások) eredményeként a múzeum látogatottsága is emelkedik. Színvonalas kiállítást állítanak össze az intézmény szakemberei 1997-ben a múzeum fennállásának 110 évfordulója alkalmából is az igazgatónőnek abban az ígérétében bízva, hogy a kiállításon végre magyar feliratokat is használhatnak. Csalódníuk kell, Lehotská asszony a megnyitó előtti napon a magyar feliratokat eltávolíttatja.

Ezekben a megpróbáltatásokkal teli esztendőben is folytatja aktív tevékenységét a Múzeumbarátok Köre, amely 1997. március 21-én ünnepi közgyűléssel emlékezik meg fennállásának negyedszázados évfordulójáról, s a jubileumhoz a Komáromi Városi Önkormányzat támogatásával titkáranak, Mácza Mihálynak összeállításában megjelenik az addigi tevékenységét összefoglaló kiadvány. A Komáromi Múzeumbarátok Körének városvédő igyekezete elismeréseként az évforduló alkalmával a Komáromi Városi Önkormányzat a PRO URBE városi díjat adományozza.

Az 1998 őszen tartott szlovákiai parlamenti választások a Mečiar-kormányzat menesztését eredményezték, s az ezt követő politikai változások a komáromi múzeumban is éreztetik hatásukat. Miután a Magyar Koalíció Pártja is kormánypárt lett, e sorok írója 1999 januárjától ideiglenesen felvállalja a komáromi járási intendáns tisztségét azzal a megbízással, hogy ezt a féléskerült intézményt három hónapon belül számolja fel. Így jogában áll kezdeményezni Lehotská asszony menesztését az igazgatói székéből, ami – némi elégtétellel – 1999. január 31-vel meg is történik. A Nyitrai Kerületi Hivatal 1999. február 1-jétől ismét Csütörtöky József mérnököt nevezi ki az intézmény élére. Az intendatúra felszámolását követően a múzeum 1999. április 1-jétől visszanyeri jogalanyiságát. Az új alapítólevele értelmében kidolgozott szervezési szabályzata szerint két főosztálya alakul – a regionális és a nemzetiségi, valamint egy közművelődési és egy gazdasági osztálya. A regionális főosztály vezetésével a pályázat útján tisztségében 1999. június 15-től véglegesített Csütörtöky József igazgató dr. Gaál Idát bizza meg, a nemzetiségi osztály élére Varga Lída néprajzkutató kerül. A közművelődési osztály új vezetője Polák Ágnes lesz, a gazdasági osztály munkáját továbbra is Tóth Zsuzsa irányítja. A leváltott igazgatónő és az általa alkalmazott munkatársak többsége rövid időn belül elhagyja a múzeumot, ami elősegíti fiatal szakemberek felvételét, az intézményben már időszerű fokozatos nemzedékváltást. Három fiatal szakember

kerül a múzeumba: 1999 decemberében Fehér Csaba történész, 2000 januárjában Dikács Norbert történész és 2002 áprilisában Tóth Imre néprajzkutató.

A Nyitrai Kerületi Hivatal 1999-ben tetemes összeggel csökkenti a múzeum dotálását, és viszonylag kevés pénzből kénytelen működni az intézmény az ezt követő két évben is, így nem folytatódik a múzeum évkönyvének megjelentetése, s ebben az időszakban a számos időszaki kiállítás (1999-ben 20, 2000-ben 16, 2001-ben 13) plakátjain és meghívóin kívül a múzeumnak egyéb kiadványa nincs.

1999-ben a helyi ortodox egyház visszakapja a Nádor u. 32. sz. alatti épületét, amelyben a múzeum állandó Jókai- és Lehár-emlékkiállítás, valamint entomológiai gyűjteményének raktára van. Az egyház a múzeum által használt helyiségekért olyan magas bérleti díjat kér, amit az intézmény nem képes megfizetni. Ezért 2000 márciusában szétszedik és a főépület raktáraiba kerül a Jókai- és Lehár-emlékkiállítás anyaga, illetve a mintegy 50 ezer rovarot tartalmazó entomológiai gyűjtemény. 2000. márciusának végén a múzeum igazgatósága átadja az ortodox egyháznak a helyi szerb ortodox templom (rác templom) berendezésének kezelését is és ezzel megszűnik az intézmény állandó egyházművészeti kiállítása. A Jókai- és Lehár-emlékkiállítás újrendezéséhez új helyiségek kellenek. A múzeum igazgatóságának kérésére Komárom Város Önkormányzata 2000 novemberében jóváhagyja a Zichy-palota további emeleti helyiségeinek ingyenes átengedését az adott célra. Ezt követően a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Nemzeti Kulturális Alapprogram Igazgatósága, valamint a város önkormányzatának hathatós anyagi támogatásával megkezdődhet a Zichy-palota helyiségeinek felújítása és a tervezett kiállítások megvalósításához szükséges átalakítása. E munkálatok egy részét 2002-ben már a múzeum finanszírozza, miután ebben az évben az állami költségvetésből 5 millió szlovák koronát kap épületeinek felújítására. Az intézmény helyzetén sokat javít az a tény is, hogy 2002. április 1-jétől fenntartását az újonnan alakult Nyitra Megyei Önkormányzat veszi át (a megyei képviselők többségét a választások alapján a Magyar Koalíció Pártja delegálhatja). A megyei önkormányzattól a múzeum új alapítólevelet kap, amely az intézmény elnevezésében is rögzíti regionális és országos feladatait. A *Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeuma* azóta egyre sikeresebben igyekszik ellátni e kettős küldetést. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának támogatásával elkészítetteti a kiterjedt komáromi erőrendszer makettjét, s azt egy időszaki kiállításon – az erőrendszert dokumentáló fényképekkel kiegészítve – 2002 márciusában

bemutatja a közönségnek, majd a végleges helyére, a VI. bástyába kerül. A városi önkormányzat anyagi hozzájárulásával szintén 2002-ben sikerül restauráltatni Komárom város 1896-ban készült történelmi zászlaját (a zászló a veszprémi kiállításon is szerepelt) és így átmenteni az utókornak. A Zichy-palota felújított helyiségeiben 170 négyzetméternyi területen Jókai Mór halálának évfordulóján, 2002. május 5-én Komárom neves szülöttei: Jókai Mór, Lehár Ferenc címmel megnyílik a múzeum új állandó kiállítása, mellette egy új kiállítóterem létesül kamara jellegű kiállítások megrendezésére. Az új állandó kiállításhoz a múzeum három nyelven tetszetős katalógust jelentet meg, valamint egy leporellót Jókai Mór komáromi emlékhelyeinek képeivel. Szintén három nyelven (magyarul, szlovákul, németül) elkészül az intézmény római kőtárának katalógusa. A múzeum átszervezett nemzeti-ségi főosztálya – amelynek élére 2002 áprilisában Mácza Mihály kerül – 2003 májusában a felvidéki magyar népviseleteket bemutató nagyszabású kiállítást rendez, a fiatal Tóth Imre forgatókönyve és gyűjtése alapján. 2003 márciusában sikerül befejezni a múzeum főépületének még 1997-ben elkezdett tetőjavítását, ősszel elkészül az épület homlokzatának felújítása és

nagytermének átalakítása. A múzeum a Duna Menti Könyvtárral közösen 2002-ben a megyei önkormányzattól megkapja a volt adóhivatal épületét, amelynek felújítása után termeiben lehetőség nyílik egy állandó természetrajzi kiállítás és a felvidéki magyar képzőművészek alkotásait bemutató galéria létesítésére.

Jelenleg (2003-ban) a komáromi múzeumban Csütörtöky József, PhD vezetésével a következő muzeológus szakemberek dolgoznak: a regionális főosztályon dr. Gaál Ida művészettörténész és néprajzkutató irányításával Binder Pál mérnök, zoológus, Dikác Norbert történész, dr. Dorotovič Csilla botanikus, dr. Trugly Sándor régész; a nemzetiségi főosztály keretében Mácza Mihály történész vezetésével Fehér Csaba történész, Tóth Imre néprajzkutató (tárgyi néprajz) és Varga Lidia néprajzkutató (szellemi néprajz). A múzeum rendelkezésére álló épületek alapterülete összesen 7 628 m², ebből a hat állandó kiállítás és az időszakos kiállítások termeinek területe 2 830 m², a raktáraké pedig 1 100 m². Az intézmény tehát meglehetősen kedvező körülmények között teljesítheti küldetését. Sokrétű munkáját a veszprémi múzeummal kötött együttműködési szerződés színesebbé, érdekesebbé teheti, amint azt e kapcsolat első eredményei is jelzik.

*

Történetünkben a jelenhez érkezve összefoglalásként néhány adat a múzeum alakulásáról, eredményeiről az elmúlt bő két évtizedben:

<i>Év</i>	<i>Alkalmazottak száma</i>	<i>Muzeológusok száma</i>	<i>A gyűjtemények tárgyainak száma</i>	<i>Állandó kiállítások száma</i>	<i>Látogatók száma</i>
1980	25	11	91 479	6	38 082
1990	31	8	123 238	7	31 549
2000	22	9	133 090	4	14 147
2002	24	10	134 073	6	14 577

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

- A Komárom-vármegyei és Komárom városi történeti és régészeti egyesület évi Jelentése (az 1887–1892. évekre vonatkozóan). Szerk./Ed.: Gyulai R., Ziegler Károly Könyvnyomdája. Komárom 1888., 1889., 1890., 1891., 1892., 1893
- A Komárom vármegyei és városi Múzeum-egyesület Értesítője (az 1900–1909. évekre vonatkozóan). Szer./Ed.: Weszelovszky J. (1900–1903) és Alapy Gy. (1904–1909). Spitzer Sándor Könyvnyomdája. Komárom 1901., 1903., 1904., 1905., 1906., 1907., 1908., 1909., 1910
- FEHÉRVÁRY M. – RATIMORSZKY P. – TRUGLY S. (szerk./ed.): A komáromi múzeum száz éve. In: Új Minden Gyűjtemény 5. Madách Könyv- és Lapkiadó. Bratislava 1986
- FÜLÖP ZS.: A Jókai Egyesület huszonöt éve (1911–1936). A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület kiadása. Komárom 1937
- Komárom – a Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület Hivatalos Értesítője. Szerk./Ed.: Alapy Gy., Jókai Könyvnyomda R.T. nyomása. Komárom 1913 /1 – 4. sz., 1914/1–4. sz., 1915/1 – 4. sz., 1916/ 1–2.
- MÁCZA M.: 25 rokov činnosti Krúžku priateľov múzea v Komárne – 25 éves a Komáromi Múzeumbarátok Köre. A komáromi Duna Menti Múzeum és a Komáromi Városi Önkormányzat közös kiadványa. Komárom – Komárom 1997
- Správa o činnosti Podunajského múzea v Komárne za rok 1999., 2000., 2001. – Jelentés a Duna Menti Múzeum évi tevékenységéről az 1999., 2000., 2001. években. (Kézirat)
- Správa o činnosti Múzea Madarskej kultúry a Podunajska v Komárne za rok 2002. – Jelentés a komáromi Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeumának 2002. évi tevékenységéről. (Kézirat)
- Spravodaj Oblastného podunajského múzea – A Duna Menti Múzeum Értesítője. Az évkönyv 5. száma és a 7. számtól folyamatosan IUXTADANUBIUM címmel jelent meg. 1. Szerk./Ed. Mácza M., Komárno 1979; 2. Szerk./Ed.: Mácza M., Komárno 1982; 3. Szerk./Ed.: Klokner L., Komárno 1982; 4. Szerk./Ed.: Binder P. és Csütörtöky J., Komárno 1984; 5. Szerk./Ed.: Binder P., Csütörtöky J. és Kajtár J., Komárno 1985; 6. Szerk./Ed.: Mácza M., Komárno 1986; 7. Szerk./Ed.: Mácza M., Komárno 1989; 8. Szerk./Ed.: Csütörtöky J. és Pastoralis G., Komárno 1989; 9. Szerk./Ed.: Mácza M., Komárno 1991; 10. Szerk./Ed.: Binder P., Komárno 1992; 11. Szerk./Ed.: Mácza M., Komárno – Komárom 1995; 12. Szerk./Ed.: Mácza M., Komárno – Komárom 1998

THE HISTORY OF KOMÁROM MUSEUM (1886–2003)

The author surveys the past and portrays the present situation of Komárom Museum, on the occasion of the signing of a cooperation agreement on 14 March 2003, involving all fields of museum work, between the Dezső Laczkó Museum of the Veszprém County Museums Directorate, and the Komárom Museum of Hungarian Culture and Downstream Danube.

Foundations for the Komárom museum collection were laid by the Komárom county and Komárom city historical and archaeological society, established in 1886. Activities of the society, operating under the leadership of Benedictine teacher Rudolph Gyulai, abated in the 1890s following a great upswing in the early years. In 1900, it was reorganised under the name of Komárom County and City Museum Association, and in this same year the museum collection was moved to the so-called Esterházy pavilion, which thus became the first museum building in the city. The Museum Association extended its collections, dividing them into four categories (archaeology, history, natural history, and ethnography).

In 1911, the three educational societies or institutions operating in Komárom were united to form the Jókai Educational and Museum Association, which constructed a headquarters in 1913, the Palace of Culture, with financial assistance from the Hungarian state. Besides the museum, the association library was also accommodated in this building. Due to the new state boundaries following the First World War, the Jókai Association became a cultural society of the Hungarian minority from 1919, and adjusted its programmes accordingly, so that the museum activities were overshadowed.

After the Second World War, the Jókai Association was dissolved and its assets became the property of the Czechoslovakian state. In 1948, a state district museum was established in the headquarters of the former Jókai Association, which was named Museum of Downstream Danube in 1949. The reinitiated activities of the museum were seriously hindered by a lack of experts, and also lack

of space, as several other institutions were also housed in the building. This situation only changed after 1968, when the institution building, now just serving museum purposes, was renovated. A new permanent exhibition of archaeology, history and ethnography was opened here in 1970. In the seventies the museum began to fill up with experts, so regular scientific research work could be started, followed by publication of the results of this work in professional journals and the daily press, as well as the museum's own publications. Since 1979 the museum has issued a Report (IUXTA DANUBIUM), a yearbook communicating museologists' studies and news on the work of the institution. Since 1975, the museum has established a few permanent exhibitions in rented premises, outside the main building, and besides these, several seasonal exhibitions are organised annually.

Following the democratic transformation, the new charter of the museum has enabled the research and collection work of the institution to be extended to the whole Hungarian populated territory of Slovakia since 1991. To coordinate this activity, the major museum department of Hungarian nationality has been established, which has organised several international conferences, arranged exhibitions, and issued a series of publications.

As a result of reorganisation of the state administration, the museum became an institution of the local Nyitra County Government in 2002 and also changed its name: it continues its activities under the name of the Museum of Hungarian Culture and Downstream Danube. In accordance with this, besides the tasks of a regional museum, it also fulfils the sphere of duties of a museum for the Hungarian minority in Slovakia.

At present, the museum has 24 employees, of whom 10 are museologists. It has 6 permanent exhibitions in its own two buildings and two rented buildings, and it organises 10–14 seasonal exhibitions annually in a section available for this purpose, a total of 2830 m². There are more than 134,000 items in the collections.

GYULAI RUDOLF, 1848–1906

1. ábra. Gyulai Rudolf bencés tanár,
a múzeum egyik alapítója (Képtár)

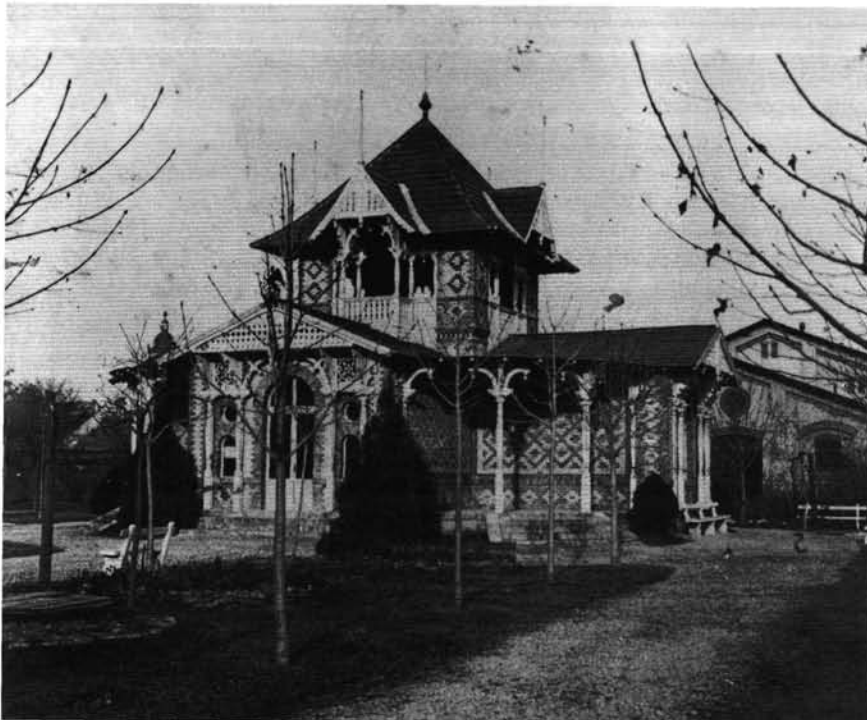
Figure 1. Benedictine teacher Rudolf Gyulai, one of
the founders of the museum (Picture archives)

Gyula Alapy

2. ábra. Alapy Gyula, a Jócai Egyesület főtitkára,
1913–1936 között a komáromi múzeum igazgatója
(Képtár)

Figure 2. Gyula Alapy, secretary general of the Jócai
director of Komárom museum
1913–1936 (Picture archives)

3. ábra. Az Esterházy-pavilon, a komáromi múzeum első épülete (Képtár)

Figure 3. The Esterházy pavilion, the first building of Komárom museum (Picture archives)

A
KOMÁROMVÁRMEGYEI ÉS VÁROSI
MUZEUM-EGYESÜLET
1903. ÉVI
ÉRTESITŐJE.

Szerkesztő:
WESZELOVSZKY JÁNOS
egyetemi titkár.

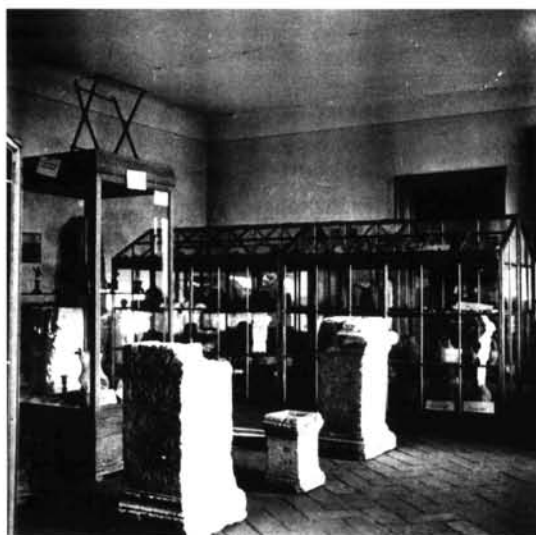
XVII. ÉVFOLYAM.

Spitzer Sándor könyvnyomdája Komárom, 1904–1933.

4. ábra. A Múzeum-egyesület évkönyvének címlapja
(Képtárarchívum)
Figure 4. Title page of the yearbook of the museum
association (Picture archives)

5. ábra. Kajtár József, 1968–1990 között a múzeum
igazgatója (Képtárarchívum)
Figure 5. József Kajtár, director of the museum
1968–1990 (Picture archives)

6. ábra. A múzeum római kori kiállítása az 1940-es
évek elején (Képtárarchívum)
Figure 6. The museum Roman period exhibition in
the early 1940s (Picture archives)

7. ábra. Részlet az állandó régészeti kiállítás római
terméből (Fotó: Szabó L.)
Figure 7. Detail from the Roman room of the
permanent archaeology exhibition (Photo: L. Szabó)

8. ábra. A Magyar Kultúra és Duna Menté Múzeumának főépülete, udvarán Jókai Mór szobrával (Fotó: Szabó L.)
 Figure 8. Main building of the Museum of Hungarian Culture and Downstream Danube, with the statue of Mór Jókai in the courtyard (Photo: L. Szabó)

9. ábra. A Komáromi Múzeumbarátok Körének tagjai 1982-ben (Képtárház)
 Figure 9. Members of the circle of friends of Komárom Museum in 1982 (Picture archives)

10. ábra. Binder Pál mérnök a biológiai szakkör tagjaival (Képtárház)
 Figure 10. Engineer Pál Binder with members of the biology circle (Picture archives)

11. ábra. Portisch Lajos nemzetközi sakknagyemester szimultán játéka a múzeum képtárában 1992-ben (Képtárchívum)

Figure 11. International chess grand master Lajos Portisch's simultaneous match in the museum picture gallery in 1992 (Picture archives)

12. ábra. Ifj. Bartók Béla a múzeum főépületének falán elhelyezett Bartók Béla-emléktáblánál 1992-ben (Képtárchívum)

Figure 12. Béla Bartók jr. in 1992, by the Béla Bartók memorial plaque on the wall of the main museum building (Picture archives)

13. ábra. A 2000. november 17-én a múzeum főépületén felavatott Harmos Károly-emléktábla (Fotó: Szabó L.)

Figure 13. The Károly Harmos memorial plaque on the main museum building, inaugurated on 17 November 2000 (Photo: L. Szabó)

14. ábra. Afrikai vadásztrófeák kiállítása a múzeumban 2003 márciusában
(Fotó: Szabó L.)

Figure 14. Exhibition of African hunting trophies in the museum in March 2003
(Photo: L. Szabó)

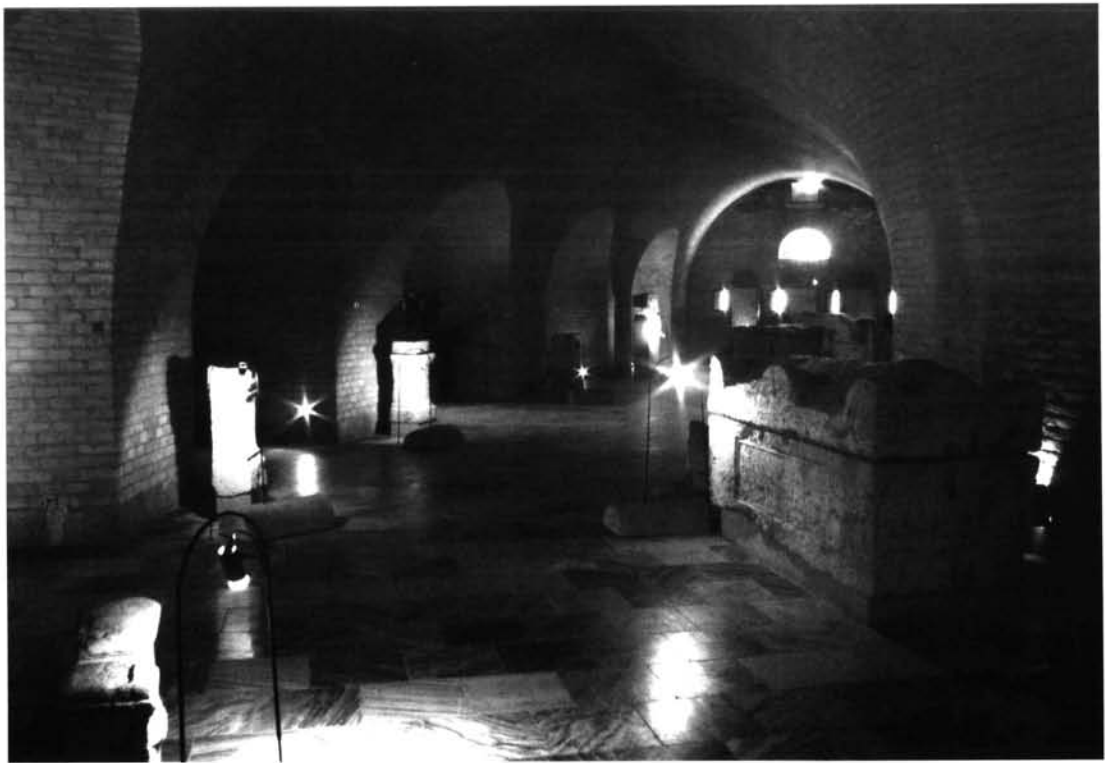
15. ábra. Részlet a felvidéki magyar népviseletet bemutató kiállításból (Fotó: Szabó L.)

Figure 15. Detail of the exhibition of folk costumes from Upper Northern Hungary (Photo: L. Szabó)

16a–b. ábra. A martosi falumúzeum és berendezésének részlete (Képtár és Szabó L. felvétele)

Figure 16a–b. Detail of the Martos village museum and its fittings (Picture archives and photo by L. Szabó)

17a–b. ábra. A komáromi erődvonál VI. bástyája és a benne elhelyezett Római kőtár (Fotó: Szabó L.)
Figure 17a–b. The 6th bastion of the Komárom defence line, and the collection of Roman stone remains inside
(Photo: L. Szabó)

18. ábra. Szecessziós ebédlő berendezése a múzeum várostörténeti kiállításán a Zichy-palotában
(Fotó: Szabó L.)

Figure 18. Art Nouveau dining room furnishings in the museum city history exhibition in the Zichy palace
(Photo: L. Szabó)

19. ábra. Részlet a Jókai- emlékkiállítás zöld terméből (Fotó: Szabó L.)

Figure 19. Detail from the green room of the Jókai memorial exhibition (Photo: L. Szabó)

20. ábra. A Jókai Mór-
és Lehár Ferenc-émlékkiállítás
ünnepélyes megnyitása a Zichy-palotánál
2002. május 5-én
(Fotó: Szabó L.)

Figure 20. Opening ceremony of the Mór
Jókai and Franz Lehár memorial
exhibition in the Zichy palace on
5 May 2002
(Photo: L. Szabó)

21. ábra. Csütörtöky József
múzeumigazgató és Mácza Mihály
igazgatóhelyettes a veszprémi
vendégekkel a komáromi
Európa-udvarban (Fotó: Szabó L.)
Figure 21. Museum director József
Csütörtöky and deputy director Mihály
Mácza with the visitors from Veszprém
in the Europe court in Komárom
(Photo: L. Szabó)

22. ábra. A komáromi múzeum
bemutakozó kiállításának megnyitása
2003. szeptember 26-án, a veszprémi
Laczkó Dezső Múzeumban
(Fotó: Szabó L.)

Figure 22. Opening of the exhibition
introducing Komárom Museum
on 26 September 2003 in the
Dezső Laczkó Museum, Veszprém
(Photo: L. Szabó)

